

Câteva considerente despre poantă în epigramă

Ce este poanta în epigramă și cât de mult îi influențează acesteia valoarea artistică s-a vorbit și se va mai vorbi atâta vreme cât există epigramașiți și contraepigramașiți.

Poanta este condiția fără de care nu se poate scrie o epigramă. Fără a intra în amănunte pot spune doar că există catrene (cu pretenția de a fi epigrame) fără poantă, epigrame cu poantă slabă, voalată, epigrame cu poantă bună, foarte bună, scilipitoare. Dar nu asta vreau să scot în evidență ci o clasificare după modul în care este structurată și gândită poanta. Deci, nu fac aprecieri asupra calității poantei ci cel mult tangențial și caut să fac un fel de clasificare după modul în care este prezentată.

POANTA ÎNDEMN

Iată de exemplu un catren cu poantă îndemn (pentru a nu crea discuții, voi da și numele autorilor).

Crez

În sutele de epigrame
Produce-n diferite game,
Să-i vezi pe alții-i foarte bine...
Dar să te vezi întâi pe tine!
(Valerian Lică)

Face parte din categoria poantelor voalate, slabe, vine cu un îndemn uman, e adevărat, dar fără scilipire, fără acea sprinteneală a minții care să te facă să zâmbești cu materia cenușie. Acest îndemn l-am tot auzit de zeci de ori chiar dacă nu în versuri.

Un alt îndemn sau aș zice chiar sfat ar fi următoarea:

Rețetă de slăbire

În vraja marilor iubiri
Crescând prea mult în greutate,
Când vrei să scazi, pe săturate,
Să bei oțet de...trandafiri!
(Petre Chiva Coadă)

Nu știu dacă există „oțet de trandafiri” dar chiar dacă ar fi, nu sfătuiesc pe nimeni să consume așa ceva, înaintea autorului- Mersi de astfel de sfaturi și...”epigrame”

POANTA PRELUNGITĂ

Lăsând la o parte prefigurarea poantei în versul trei sau chiar din titlu, de multe ori autorii, din dorința de a fi mai convingători, lungesc inutil poanta în versul patru, diluând-o, făcând cititorul să nu se bucure de un final exploziv ci să parcurgă o enumerare inutilă și plictisitoare.

„Avantajele” integrării

Învățăm de-acum să fim și noi abili,
Să urmăm exemple, idoli și modele,
Să ne perfecționăm în toate cele...
Droguri, homosexuali și pedofili.
(Valerian Lică)

În versul patru, partea negativă în care “ne perfecționăm” și care ar vrea să constituie poanta, este redată de trei ori la rând chiar dacă diferă zona din care vin problemele cu care ne confruntăm. În felul ăsta, lista putea să continue cu încă zeci de astfel de tare ale societății în care trăim. Hoți, corupți, criminali, trădători, curve, traficanți de carne vie etc. Toată lista asta trebuia concentrată. Asta ar fi făcut un epigramust autentic și în asta constă surpriza și talentul autorului.

Din aceeași categorie:

Femeia și coastele bărbatului

Dumnezeu mi-a luat o coastă,
C-am avut doar o nevastă,
De-aveam trei, ca un nerod,
Azi eram infirm, schilod,
(Nicolae Dărăbanț)

Desigur că a fi schilod înseamnă o infirmitate. Deci, era suficient ca autorul să spună: „Eu acum eram...schilod” astfel dădea și puțin suspans lăsând surpriza la urmă fără să o anticipeze prin dublare. Ca și următoarea:

Epitaf

Sub o piatră fără formă,
Mare cât mausoleul,
Îngropată de reformă
Stă moneda noastră, leul.
(Viorel Frâncu)

Aici autorul doar ne reamintește care e moneda noastră națională. Deși, cei care nu umblă toată ziua cu valută, știau. Uh! Același lucru spus de două ori și nu oriunde. În versul patru al unei presupuse epigrame.

POANTA –JOC DE CUVINTE

Această metodă este deosebit de periculoasă putând duce la căderea în derizoriu. Se întâmplă rareori să iasă ceva pe gustul cititorului. Îmi amintesc cu plăcere o discuție cu regretatul Mircea Trifu care nu agrea această metodă rebusistă dar care accepta unele jocuri sclipitoare. Iată un fragment dintr-un discurs al lui Șerban Cioculescu privind acest procedeu. Citez din Cioculescu: „Cu venirea lui Mircea Trifu la conducerea cenaclului, epigrama nu se mai „difuzează” ci se „trifuzează”. Desigur, joc inteligent. Spre deosebire de alte situații în care autorul forțează acest procedeu:

Pe-al politiciii urcuș
Să nu faci nicio greșală,
Când America stă-n Bush
Iar noi stăm în zăBUȘeală.
(Constantin Mândruță)

În primul rând „zăbușeală” nu există în dicționare iar în al doilea, nu zăpușeala ar fi cel mai mare necaz al românilor. Sunt altele mult mai „sufocante” Un alt catren în care jocul de cuvinte pune mari semne de întrebare:

Metoda garantată

Acuma, când privim direct spre NATO,
Corupția (și faptul e notoriu)
E „atacată” deci...în sanatoriu
Am interNAT-O!
(Eugen Deutsch)

Aici nu numai că e un scenariu supraréalist, corupția „atacată” probabil de vreo boală autorul a trimis-o în sanatoriu dar a și „interNAT-O” și în cuvânt este cuprinsă acea siglă...NATO. Dar atât. Fără alte comentarii.

Sunt și jocuri de cuvinte interesante, hazlii și care rămân în sfera realului, nu sunt străine de o oarecare logică și au chiar umor. Iată o epigramă bazată pe fapte reale chiar dacă are un ușor iz macabru.

Din aviația română

Atâtea-n cârcă ni s-au pus,
Că nu ne ținem pe picioare
Și după cum am presupus,
Ne prăbușim cu „MIG” cu mare!
(Ghe.Constantinescu Geko)

Aici parcă înțelegem ceva.

POANTA NĂSCUTĂ DIN CONTRASTE

Dacă este frumos pregătită și spontan exprimată, această poantă poate genera o anumită satisfacție cititorului, satisfacție care nu se poate exprima în cuvinte ci în trăiri. Această subspecie își făurește poanta, sau cel puțin așa ar vrea, la ciocnirea dintre versul trei și versul patru. Iată un catren binișor realizat, cu un contrast firesc dar nu exploziv ci doar plăcut și ușor constatativ:

La Palatul Justiției

La palatul unde toate
Cauzele văd lumină,
Unii caută dreptate,
Alții caută...pricină.
(George Caranfil)

Ceva normal într-un tribunal: acuzați și acuzatori. Iată mai jos un alt catren din aceeași sferă care redă situația mult mai elegant și cu o poantă de toată frumusețea.

TRIBUNALUL

Săli aglomerate
De împricinați.
Unii au dreptate,
Alții avocați.
(Ștefan Tropcea)

Orice comentariu de-al meu ar jigni cititorii acestor rânduri. La o fază de fotbal de toată frumusețea, urmată de un gol superb, crainicul ar trebui să tacă. La fel fac și eu la epigrama Marelui Tropcea. Vă las să o gustați.

Din păcate și la acest capitol sunt și catrene care se termină „în coadă de pește”
Iată unul:

Justiția în tranziție

Azi nu știi ce să mai zici,
De acești justițieri.
Pe-o ușă intră hoții mici,
Pe alta ies cei mari.
(Corneliu Costăchescu)

La acest catren autorul ar trebui să vină cu explicații. Dacă are.
Și să încheie acest subcapitol pe un ton optimist, voi cita câteva epigrame marca
„Tropcea” bazate pe contrast:

Servilism

Servilismul, în esență,
-Și indiferent de eră-
Pentru unii e carență
Pentru alții...carieră.

Colaborare

Încă mai vedem perechea
Ilustrând colaborarea:
Unul aplecând urechea,
Altul aplecând spinarea.

Unui șef

Subalternii dumitale,
După câte se aude,
Unii sunt aduși de șale
Alții sunt aduși de rude.

POANTA NĂSCUTĂ DIN DIALOG

Un dialog bine condus și finalizat cu tâlc, poate fi pe placul tuturor cititorilor
dacă, și numai dacă, poanta este la înălțime. Iată un astfel de dialog:

Jurământ

-Iubita mea, îți jur smerit,
Pe Zeus, chiar și pe Apollo
Că te iubesc la infinit!
-Și când vom merge noi acolo?
(Dan Căpruciu)

Reacția la declarația iubitului vine spontan, surprinzătoare prin imaginea creată iubitei de către autor, o iubită ori pierdută cu firea la declarația iubitului, ori pierdută pentru lumea cu minimă inteligență. În mintea ei, probabil că infinitul e un tărâm al îndrăgostiților în care „făt frumos” o va duce călare pe un cal alb.

Iată însă și o epigramă-dialog bazată pe o glumă arhicunoscută și în același timp fără o cursivitate plăcută auzului din cauza versului doi, forțat introdus pentru rimă și rupt de restul catrenului:

În noaptea nunții

-Am să-ți pun o întrebare,
Doar acum îi este locul:
Ești, Mărie, fată mare?
-Apăi cum ți-o fi norocul!
(P. Gigea Gorun)

Un final amăruș și pentru ginerică și pentru cititor, cunoscut ca și o glumiță care circulă pe stradă. În următoarea epigramă dialogul are „nerv” duce la o poantă surprinzătoare deși lasă ușoare urme de cinism. Acest catren a făcut pe vremuri înconjurul țării pe la festivaluri.

Sacrificiu

Merge la spital s-o vadă
Și ea geme: -Mor, Marine!
Lui, nu-i vine să o creadă:
-Faci tu asta pentru mine?
(Leonida Secrețeanu)

Am zis că e puțin cinică dar nu mai tare decât un epitaf la care de multe ori ne distrăm.

Și după una „caldă” iar una „rece”:

Nepotul sentimental

-Vin de la spitalul unde-i internată,
Scumpa mea mătușă,proaspăt operată,
-Și ce zic că are, dragul meu Tănase?
-Un cont în valută și vreo două case.
(Gheorghe Păun)

Acest catren se poate încadra la cele cu POANTĂ PRELUNGITĂ dar pentru dialog este mai semnificativ. În sensul negativ, evident. Poanta nu mai este de mult o surpriză. Ce poți aștepta de la o mătușă pe patul de moarte?

Nae BUNDURI